

פרופסור של פורים

נוהגים למנות "רב של פורים", האמור לדרוש בפני הקהל דרשה פרודית או סאטירית, גדושה הומור אך גם מלאה חכמה. זאת דרשה המתבטאת בפלפול חריף ואבסורדי, בקריאת מקורות בצורה מגוחכת, בציטוט מקורות שלא היו ולא נבראו. ועוד הלשון נטויה. אינני מועמד לכהן כרב של פורים, אך בחוצפתי הרבה ממנה את עצמי לפרופסור של פורים, המינוי מחייב אותי לשאת נאום חגיגי באקדמיה למדעים. יהיה זה נאום ארוך, ממנו אביא לפניכם כאן קטעים מספר בלבד.

אפתח את נאומי בקטע מספר הזוהר (ח"ג מז ע"ב; תיקוני זוהר כא) המלמד אותנו שלרב המנונא התגלה "רזא דמילתא דשטותא" 'סוד דברי השטות'. הראי"ה קוק הדגיש את חשיבותו של סוד זה (שמונה קבצים, א, תל"ד). הוא אפילו דרש את השם התלמודי 'המנונא' כרומז לדג (נון בארמית, מכאן 'תמנון', 'אמנון' וכדו'), השואב מים החכמה דברי שטות אותם הוא חושף "לפני הצעת מילי דחכמתא". הקונטרסט שנוצר מאפשר לנו להבין טוב יותר את דברי החכמה. לפי הראי"ה הדבר רמוז בקהלת (ב, יג): "יתרון להקמה מן הסכלות פיתרון האור מן החשך". מתוך הקונטרסט עם הסכלות ייוולד יתרון, הבנה עמוקה יותר של החכמה.

קהלת מוסיף: "החכם עיניו בראשו והפסיל בחשך הולך". הבנתי את עומק פסוק זה מתוך דבר חכמה ששמעתי. הקב"ה ברא את האדם, הסתכל בו וירא כי טוב, אך הוא, יתברך, רצה לברוא ייצור מושלם יותר, חכם, פיקח ושנון, בעל כאריזמה שסודות המדיה גלויים לפניו, שדעתו נשמעת כי 'עיניו בראשו'. הקב"ה עשה זאת וכך נולד הפרופסור. אלא שמשוהו היה חסר. הלוא על כך למדנו זה עתה מהראי"ה. חסר הקונטרסט, שהרי מן הסכלות – ייווצר – יתרון להקמה. או אז ברא הקב"ה, מלומד מפוקפק ש'עיניו בעורפו'. אוויל וחסר טקט, בנאלי וחסר שארם. כך נולד הקולגה, עמיתו האקדמי של הפרופסור,

כדי לבטא את ה"פלונטר" בו אנו נתונים מאז, איעזר בסיפור ישן החביב עלי. מתהלכים ממנו גרסאות מפוקפקות, ולפיכך, אני שהייתי עד להתרחשויות, ארשה לעצמי לחזור על הסיפור בכל הדיוק שהמלים שברשותי יאפשרו. קולגה שלי, פילוסוף וחוקר מבריק גם במדעי הטבע, היה עד – באחד מביקוריו בתאילנד – לקרב צרצרים כשמסביב לזירה ציפו המהמרים בדריכות לתוצאות. לקרב תרנגולים היה הקולגה שלי רגיל, אך קרב צרצרים? הצרצרים ידועים באלימות שהם מפעילים לפעמים נגד בני מינם. אך הוא תמה, האומנם יכולים הצרצרים לקלוט את עידוד הצופים? לא סביר. או אז עלה בדעתו מחקר אותו כינה "פרויקט שלמה המלך" שהצליח לזכות במימון נדיב מהאקדמיה למדעים. הוא ניסה לבדוק אצל

חרקים שונים מסדרת התגבאים, אך בסופו של דבר בחר ב"משורר הדלות", הצרצר, ובייחוד בצרצרי השיחים (*Gampsocleis gratiosa*). הוא שידר אליהם אותות בגלים בטווח התדירויות שבין 200 הרץ לבין 3 קילוהרץ, שידורים הנקלטים על ידי הצרצרים. בהתחלה הוא רק הצליח לכנס צרצרות למעבדתו, אך אחרי ניסיונות רבים הצליח בעזרת מחולל האותות לתקשר עם צרצר, להניעו ולהקפיצו, ממש לשלוט עליו. אז הוא עשה את הניסוי האולטימטיבי לעיני הקולגים, אני בתוכם. הוא הוליך את הצרצר אנה ואנה, וכדי להוכיח את מלוא שליטתו הוא תלש ממנו רגל אחר רגל, באחורי החל ובקדמיים סיים, והצרצר המשיך להישמע לו. כשתלש את הרגל הקדמית האחרונה הצרצר נעצר. הפרופסור לא הצליח שוב להניעו, אז הוא הכריז: הצרצר התחרש, ושוב אין הוא שומע את איתותי.

כמה חוכמה יש בסיפור זה! הוא מראה כיצד ניתן להסיק מסקנות אוויליות ממחקרים לכאורה מדעיים. יש והחכמה הופכת סכלות, ובכלל זה אף החכמה העממית הבריאה שבפתגמים ובאמרות הכנף. אסתפק בשני עדים. "זה מעניין אותי כשלג דאשתקד". כסילות נפלאה! השלגים דאשתקד, הם המים שאתה שותה היום. או הביקורת המתוחכמת: "הגמל הוא סוס שוועדה תכננה". סכלות והבלים! הגמל, ספינת המדבר היא בהמה מופלאה, העוזרת לאדם באקלימים בלתי אפשריים. ואולי יש יותר חכמה קולקטיבית בוועדות מאשר בתכנונו של שליט יחיד רב עוצמה? איך אמר פעם דב סדן: הצעירים חושבים שאתם נולדה חכמה, הזקנים – שהיא תמות אתם. שניהם טועים. ואולי גם אמרה זאת היא הבל.

אכן יש לנו הרבה מה ללמוד מסיפורים הומוריסטיים או מעין-הומוריסטיים. וזה מה שרציתי להוכיח. הגעתי לסוף העמוד, אך לא אסיים בלי להדגיש פרט שולי. איברי השמע של הצרצריים מצויים ברגלים מתחת למפגש בין השוקה (*tibia*) לבין עצם הירך. הצרצר התחרש.